

РОНДЕЛІ ОПЕРНОГО СПІВАКА

Віктор Женченко

Департамент культури і туризму
Полтавської обласної державної адміністрації
Обласна бібліотека для юнацтва
імені Олесе Гончара

Ронделі оперного співака

до 85-річчя українського співака, поета та перекладача

Віктора Жененка

Біобібліографічна розвідка

Полтава – 2021

Укладач : Тетяна Базир

«Ронделі оперного співака» : Віктор Женченко – український співак, поет та перекладач : біобібліографічна розвідка / упоряд. Т. Базир; Полтавська обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара. – Полтава, 2021. – 24 с.

Щоб створити рондель, необхідно мати талант і натхнення. У цьому жанрі може творити тільки відчайдушна людина, і цією людиною є наш сучасник – поет, Віктор Женченко. Поезія увійшла в його долю з юних літ і стала духовною потребою на все життя.

Видання розраховане на студентську і учнівську молодь, вчителів, краєзнавців і бібліотекарів, матеріали допоможуть їм збагнути глибину поезії, митця, мотиви його громадянської позиції.

Розвідка не є вичерпна, в основному, вона укладена на матеріалах Полтавської обласної бібліотеки для юнацтва імені Олеся Гончара і бібліотеках області.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ ВІКТОРА ЖЕНЧЕНКА	5
<i>Біографія і цікаві факти, моменти з життя поета</i>	6
ТВОРЧІСТЬ	10
<i>Партитура буття</i>	13
<i>Три дощини на шибці...</i>	15
<i>Нічні ронделі</i>	17
ЛІТЕРАТУРА	20
<i>Твори В. Женченка</i>	20
<i>Публікації в періодичних виданнях</i>	20
ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ	21

ПЕРЕДМОВА

Філософія поезії лягає у глибини людської душі. Серце, розум, саме життя поета і пісняра не може належати тільки йому. Стан душі можна означити як постійно зростаючу необхідність бути потрібним людям та рідній землі.

Поетично налаштована на сприйняття навколишнього світу Людина – це вічний романтик з нестримним бажанням жити неординарно у бурхливих потоках мрій, бажань та дійсності таким є Віктор Васильович Женченко.

Він пізнав сім пудів лиха і сто пудів щастя, перетнув море розчарувань і купався в океані любові, у хвилях перемог, радощів і здобутків. Усе, як годиться: придбав друзів і нажив ворогів, виростив дітей і назбирав хвороб. Одним словом, усе, як у людей. Народився, вчився, одружився, працював, співав, книжки писав, багато чого досяг у цьому житті, багато в чому реалізував свої здібності, багато чого бачив на своєму шляху.

Може, поезія Віктора Женченка znana в Україні менше, ніж вона того заслуговує. Але хоч би як там було, свого читача поет має. Це засвідчують його авторські літературні вечори, і зустрічі з учителями й учнями, і виступи в програмах українського радіо на телебаченні і публікації в періодиці, і навіть короткометражних фільмів про його життя й творчість. Отже, є заради чого спалювати нерви, переливати в слово те, чим живе душа.

Щоб створити рондель, необхідно мати талант і натхнення. У цьому жанрі може творити тільки відчайдушна людина, і цією людиною є наш сучасник – поет, Віктор Женченко. Творити рондель – це поєднувати французьку поетичну традицію з українською, адаптовувати французьку форму зі збереженням українського символу, смислу і підтексту. Жанр рондель дуже давній і відтворити його канонічні форми у сучасній поезії не так легко. Адже для початку треба дослідити всю його історію, традицію форми і змісту, характерні риси цього жанру.

Хтось мудрий зауважив: поезію важко аналізувати, її треба читати. Так – як і пісню. Лягає на душу – співаємо. А як ні – то й ні...

ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ ВІКТОРА ЖЕНЧЕНКА

11.10.1936 р. – народився в с. Оболонь на Полтавщині у родині педагогів.

1943 р. – виховувався в Хорольському дитячому будинку.

1950 р. – Павло Тичина вручив п'ятикласникові Віті Женченко премію за перемогу в республіканському конкурсі на кращий вірш серед школярів.

1960 р. – закінчив Харківську консерваторію (кл. вокалу В. Монахова).

1960-1962 рр. – працював у Донецькому театрі опери та балету.

1962-1965 рр. – працював у Ташкентському театрі опери та балету ім. Алішера Навої.

1965 р. – соліст Київської державної філармонії.

1975 р. – член НСПУ.

1987 р. – відповідальний працівник Українського фонду культури (Київ).

1997 р. – Заслужений діяч мистецтв України.

Біографія і цікаві факти, моменти з життя поета

Народився 11 жовтня 1936 року на благодатній Полтавщині в селі Оболонь Семенівського району, де немає жодного клаптика, який би не був переораний безліч разів безжальним плугом Великої Історії. Сказати, що Віктор Женченко має складну долю – майже нічого не сказати. «Усе, що бачили очі, вловлювали вуха, вбиралося в дитячу душу, залягало глибоко-глибоко і стало тим живильним джерелом, що ніколи не виснажується, а тільки постійно очищає людину від намулу чужого, а то й шкідливого, отруйного», – писав про дитинство Віктора Женченка заслужений працівник культури України В. Біленко.

«Енергія мого роду велика, могутня – пише Женченко. – Женці – Женченки з козацького роду, ми впродовж 300 літ не були кріпаками... Прізвище моїх прашурів є в списку І. П. Котляревського, який у 1812 році записував добровольців-одчайдухів у 5-й ополченський козацький полк. Мої прашури служили в полку їх Імператорської величності. За ту службу на захист країни та за «куркульство» більшовицька влада біля 20 родин Женченків виселила до Сибіру. А вони увінчували державу славою – у нашому роду аж три героя Радянського Союзу».

«Першим моїм вчителем був дідусь Яків, якого били й вислали до Сибіру за те, що не захотів вступити в колгосп. Повернувшись живий додому, він зненавидівши катівну владу, на колінах просив: «Боже, дай мені здоров'я, щоб я, дожив до того часу, коли цей варвар умре. І він на місяць пережив Сталіна. Дід привчив мене до праці, радів з моїх успіхів і фактично окреслив мою дорогу...», – згадує В. Женченко.

Коли помирав, попросив: «Приведіть негайно до мене Вітька». І онука за п'ять кілометрів швидко привезли мотоциклом. У мить просвітління дід сказав: «Вікторе, ти мені обіцяєш, напиши хоч одну книгу». Іще дід Яків попросив, аби свого майбутнього сина назвав Василем (у діда на війні загинуло троє синів, у тому числі батько Василь). І третій наказ діда був такий: «Щоб ти ніколи в житті не був колгоспником, тікай куди хочеш, здобудь спеціальність. З мене знущались, я отримував трудовні і нічого не досяг у житті». Усе, про що просив його дідусь, він виконав.

Батько перший, хто порушив споконвічну родову хліборобську традицію, став сільським учителем. Викладав історію, українську мову та літературу. А ще Василь Женченко блискуче грав на скрипці, керував оркестром народних інструментів, а ще чудово співав.

1939 року батько був призваний на дійсну військову службу. Почалася Друга світова війна. Більше батька він ніколи не бачив. Останнього листа, уже фронтового, принесли в середині липня 1941 року, коли екіпаж братів-танкістів Женченків (Василя, Данила, Олександра) боронив підступи до столиці України. Десь під Києвом обірвався його шлях. Наприкінці вересня 1943-го, після визволення Полтавщини, родина отримала похоронки на батька та дядька Андрія. Бабуся Параска голосила вдень і вночі.

*Від її плачів ставало моторошно.
Коли Європу на шматки роздерши,
тевонець зазіхнув на п'яте моє літо,
пішов татусь у батальйони перших...
і не вернувся, як і ті солдати...*

Згодом померла і мати. Поет через все життя проніс свою любов до матусі, яка прожила нелегке життя.

*Сіючи і зерна, й сльози, й ніт,
навчила любити рідну мову, яка
сонцежаром дише, ревієм влітається в граніт.*

Поет запам'ятав свою матір вічно молодою:

*Молодість твоя в вишневим цвіті
з весняними грозами шумить,
і мільйонним голосом над світом
пісня твоя райдужно дзвенить!...*

Віктор Женченко фактично був без догляду і на той час уже був круглим сиротою.

Його тимчасово віддали в Хорольський дитячий будинок. Весною 1945-го його, знесиленого від постійного недоїдання, звалила в дитбудинку епідемія. Кілька днів нестерпних марень і він знепритомнів. Медична сестра, не виявивши пульсу, віднесла тіло під вечір у якусь комірчину, щоб «долежав». Урятували його бабуся Параска і дідусь Яків. Бабусі в ту ніч насився віщій сон, і дідусь за півночі дійшов з Оболоні до Хорола, відшукав, напівживого онука, і на руках від села до села – доніс до отчої хати, де разом довго витягували з того світу.

«Я кілька разів тікав дитячого будинку і пускався «тепушками» в мандри, шукаючи матір, батька, родичів, аби тільки не збожеволіти від

страшної думки, що в мене їх уже ніколючки не буде...» – згадує В. Женченко.

У воєнні роки сиротою він двічі переступив смерть. Різного люду набачився в брудних «теплушках»: одні жаліли, інші викидали, як цуценя, з вагона, забираючи нехитрий сирітський харч. Одного разу «вилетів» у сніги аж під Іркутськом. Двоє добрих сибіряків-залізничників випадково врятували. Підлікувавши сяк-так обморожені щоки й руки, дорожня міліція знову здала мандрівника-невдачу до непривітного хорольського притулку.

Удруге підліток Віктор Женченко ледь не загинув, коли на косарці косив за сім кілометрів від села люцерну, і коні, злякавшись зайця, понесли. Ножі полосонули по сухожиллях лівої ноги, перерізавши її до кістки. Якимсь дивом Віктор випряг одного гриваня, і стікаючи кров'ю, догуцикав до лікарні.

Віктор Женченко вмів не тільки вправно працювати на землі, а й складати вірші. А починав наш цьогорічний ювіляр із традиційної римованої поезії, з таких пастелей, як «Білий вечір», «Ми з дідом сіно скиртували», котрі були надруковані у далеких п'ятдесятих минулого століття – в республіканській газеті «Зірка» і районній газеті.

*Ми з дідом сіно скирдували
лягав пирій, люцерна, м'ята....
Отак удвох і день поклали.
Працювали до ночі:
А дід при місяці лелечо
наколював на вила зорі
і клав в перемішку із сіном...*

Завдяки цим віршам потрапив на республіканський поетичний конкурс, де й здобув першу премію та звання лауреата. Саме там до нього підійшов – не хто інший! – Павло Григорович Тичина (голова журі конкурсу) і так, між іншим, запитав: «А скажи-но мені, Віттю, хто тобі допомагав писати оці вірші?» На що В. Женченко відповів: «Ніхто, Павле Григоровичу, бо я – сирота». І цим усе було сказано...

Ото і всі Вікторіві «університети» були: вночі – випасання коней, удосвіта – косовиця, а вечорами – зачитування рідкісними книжками з батькової домашньої бібліотеки...

Поет згадує: «Я бачив світ по-іншому, ніж люди навколо мене, і, щоб передавати свій стан, брався за рідне слово».

Керівник шкільного хору І. Сироватка звернув увагу на тембральний голос. Згодом перемога на обласному конкурсі художньої самодіяльності в Полтаві, потім в Києві, і запис на республіканському радіо.

Та коли б не співав у шкільному хорі і якби його не почув на районній олімпіаді ректор Харківської державної консерваторії Антон Лебединець, і не наполіг на вступі Віктора до цього навчального закладу, то й невідомо, як би склалася доля вельми талановитого самородка.

Вступив до Харківської консерваторії, де він опинився, не знаючи навіть нотної грамоти. Мусив два роки, аби не відрахували все надолужити. «Все було б гаразд, якби не прокляте безгрошів'я, – згадує В. Женченко. – Хотілося їсти. Стипендії не вистачало, а допомоги я не чекав. І знову мені голодному ставили голос...». У Віктора Женченка був чудовий ліричний бас. В. Коскін пише: «О, як це важливо – мати свій голос, мати своє місце в житті – вибороти право здійснитися, стати людиною, щоб світитися». Щоб завжди ходити по сонячному боку вулиці:

*З домівки я кваплюсь – на сонячний бік.
на сонячний бік вулиці...
Війне мене свіжістю давній каштан,
стає моя мрія стрімкою високою
...і я вже пливу в цім огромі землян –
в стихію неспокою.*

На третьому курсі вже отримував підвищену стипендію. Цього ж року на Всесвітньому фестивалі молоді та студентів здобув Диплом – свою першу співацьку нагороду.

У 1960 році закінчив консерваторію, працював солістом Донецького театру опери та балету, згодом – провідним актором Великого театру опери і балету імені Алішерз Навої в Ташкенті. Виконував партії: Виборного в опері «Наталки-Полтавки», Мефістополя в «Фаусті», хана Кончака в «Князь Ігор», Сальєрі в опері «Моцарт та Сальєрі» та провідні партії в інших постановках.

З 1965 року – соліст Національної філармонії України. Саме у філармонії розкрилась справжня краса його таланту. «Тут, за словами В. Біленка, – на повну силу забуяло оте одвічне українське – і слово, і мелодія, що уклалася в душі з дитинства». Віктор Женченко – перший виконавець популярних солоспівів «Летять ніби чайки», «Отзовись, не мовчи». В його репертуарі була українська народна пісня, романси, арії із опер.

Олесь Гончар занотував у своєму щоденнику (травень 1982 р.): «Співак Віктор Женченко чудово виконав два романси «Гаї шумлять» і «Сміються, плачуть солов'ї»».

На 800-ліття Полтави, в присутності кількох тисяч полтавчан і гостей, виконає пісню про Полтаву (композитор О. Чухрай), яка стала візитівкою міста. Віктор Васильович згадував, що в часи коли забороняли Б. Олійника, «коли нами ідеологічно керував сумнозвісний Маланчук, я провів мистецьку акцію – дав сольний концерт у Національній філармонії, де прозвучали пісні на слова Б. Олійника».

Там співак вперше виконав пісню О. Білаша і Б. Олійника «Заболю, затужу...». Ця своєрідна акція протесту коштувала В. Женченку 15-річної заборони виїзду за кордон.

Уявіть, у Парижі афіші (два на півтора метра) його сольного концерту, літак уже починає розгін, і раптом «гоп-стоп», відчиняються двері: «Женченко на вихід». Тоді все робилося, щоб його психологічно зламати. Взагалі то була якась чорна хвиля: пішли в той період з життя Григійр Тютюник, потім Віктор Близнець...

Потім Борис Ілліч сказав: «Вікторе, будемо лікуватися». І от втрюх (до них приєдналась народна артистка України Діана Петриненко) поїхали з концертами від села до села, починаючи з Лубен і до Зачепилівки Новосанжарського району. Люди приходили хмарами, газети про це писали. А КДБ підняло гвалт: «Що ж це робиться? Олійник, Женченко й Петриненко людей піднімають». Отакий був час...

Співак Національної філармонії Віктор Женченко запам'ятався своїм приємним голосом і щирою душею, який ніс народіві рідну пісню, талановито розкривав її барви і чари, пробуджував і зміцнював любов до неї.

ТВОРЧІСТЬ

В 1968 році співак залишає сцену і працює в Українському фонді культури, очолюваного Б. Олійником. В інтерв'ю В. Коскіну Віктор Женченко повідав: «Я фахово займаюсь тим, до чого маю хист і завжди прагнув душею». Яскраво засвітився мистецький дар Женченка і в поетичному слові. «Мене живить любов до слова», – зізнавався митець. Літературознавець І. Прокоф'єв вбачає у поезії Женченка відлуння шістдесятницьких (близьких до Симоненківських) громадських мотивів. «Звучать вони щиро і лірично переконливо»:

*Як важно підніматися з колін!
Ще важче - рабство з пам'яті
зітерти...*

Поет закликає знищити у собі страх і «кляту нерішучість», закликає вставати «бо такого шансу більше не буде»:

Чого ждемо?

*Щоб знову нас в ярмо?
Щоб знову нами гейкали, як бидлом?
На ноги!
Всі!
Прийшов наш Благовіст!
Такого шансу більш не буде. Зроду.
Який красивий ти на повен зріст,
Мій зболений, принижений Народе! ...*

Поет привітав зорю Незалежності як зорю надій на те, що спаде «з народу тавро ганьби, ярмо і путо», що «Вкраїна – мов дитина на руках – в нового світу!», що «Спинивсь нарешті сатанинський біг в нікуди!». Шлях до незалежності нелегкий, але він вірує в майбутнє свого народу:

*Дай нам Боже, до Храму дійти...
Дай терпіння, дай віри твердої!
Окropи, освіти, освяти
молодою, святою водою.*

Женченка турбують проблеми національної культури, мови. «Будь який народ, – писав поет, – якщо ти не знаєш його мови, ніколи не відкриє тобі душу. Хіба що український народ, який товчуть майже 400 років, знущаються з нього, а він відкриває серце і щирістю, добротою облагороджує тих, хто його ображає. Найдіть таку державу світу, де б половина парламенту розмовляли рідною мовою, а половина – польською, або мовою Зімбабве. Немає такої держави». Поет переймається народним болем і цього неможливо не відчути:

*А суржик-сипле. Звідусюди...
Невже не соромно?
Не досить?
Невже влаштовує мій люд
сіроти й досі в малоросах?*

Прошло 30 років з того часу, як Україна стала незалежною державою, але й зараз в державі немає злагоди, панує розбрат. Поету це болить:

*Навкруг держави як держави,
В нас розбрат, безлад...
Як завжди -
Злоба та заздроці іржаві
Ведуть Вкраїну до біди...*

Шанувальник творчості поета П. Велесик пише: «Переважна більшість поезій В. Женченка – це своєрідна сповідальна лірика, завдяки якій автор шукає відповіді на запитання, яке ставить життя, світ. Напевно тому, що Женченко професійно орієнтується в музиці, більшість його поезій притаманна енергетика ритму, настроєність».

Розлючена імперія, звикай, звикай терпіти!

Вкраїна – мов дитина на руках – в нового світу!

Поезії В. Женченка також притаманні музика сонячного світла, музика неповторних пісень дитинства, музика народної пам'яті. На його вірші написали музику К. Домінчін, О. Білаш та інші відомі композитори. «Кожен поет мріє створити таку пісню, – писав В. Женченко, – щоб вона злітала з вуст рідного народу, тоді для поета приходить щастя». Відчуття музики – знаковий символ найвищої сповідальності. Для поета взірцем такої поезії є пісня на слова А. Малишка «Цвітуть осінні тихі небеса...»:

*З таїн душі ця пісня проросла висока,
як тополя його долі.*

«Цвітуть осінні тихі небеса...»

Пірнають у невикошене поле...

Прозоре небо.

Вічність.

Далина.

Легенький лоскіт ярого колосся...

Рокоче стиха зранена струна:

«...де пригортала те, що не збулося...».

Заслужений артист України (1987) та заслужений діяч мистецтв України (1997) Віктор Женченко – автор поетичних збірок «Струна» (1971), «Батькова скрипка» (1974), «Сонячний бік вулиці» (1980), «Яринчин віночок» (1984), «У сяйві тополиних грацій» (1985), «Поезії» (1986), «Зневаж свій страх» (1997), «Зорова поезія» (2000), «Спрага на двох» (2001), «Кришталевий шепіт» (2015), «Нічні ронделі» (2016), «Три дощини на шибці...» (2018).

Також світ побачив переклади Віктора Женченка:

✎ з узбецької мови – «Пісні Узбекистану» (1972), «Повісті» Х. Назіра (1975), повість «Пригоди Турткоза» С. Анарбаєва (1984), окремі твори Зульфії, Сайяра, М. Бабаєва, Е. Вахідова, А. Ібодінова, Л. Махмудова;

✎ з казахської – повість «Удвох із батьком» К. Найманбаєва (1983), деякі твори Б. Момиш-Ули, М. Сундетова та ін.

Віктор Женченко є упорядником та одним з перекладачів антології сучасної хорватської воєнної лірики «У цей страшний час» (1990). Окремі переклади здійснив з татарської, кримськотатарської, білоруської, російської, азербайджанської, латвійської та інших мов.

Його живить любов до слова, пише переважно ночами, удень жодного вірша не написав за весь вік. Творчість починається після дванадцятої години ночі, – це його золотий час, у хаті всі сплять, зачинається у своєму кабінеті, поет має розкішну бібліотеку – майже п'ять тисяч томів унікальної літератури, там він знаходить ауру, може і своє щось викресати й залишити

на папері. Плідно попрацювавши, радіє, під ранок буде дружину, а вона сонно відмахується: «Вікторе, четверта година ранку, я ще посплю...» – «Та я тільки вірш прочитаю...» Вона сміється: «Ну, читай!»...

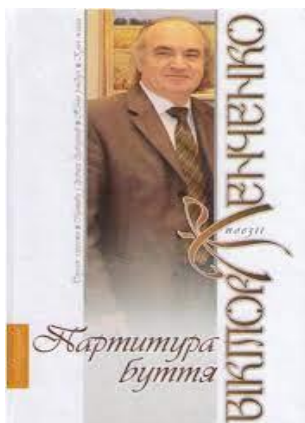
Поетична творчість Віктора Женченка відзначена літературною премією імені Андрія Малишка (2002). Член Національної Спілки письменників України з 1975 року. Нагороджений Почесною грамотою Верховної Ради України, кавалер орденів Святого Рівноапостольного Князя Володимира Великого, Святого Архистратига Михаїла. Він почесний громадянин свого рідного села Оболоні, почесний житель міста Сан-Антоніо штату Техас (США).

У 2006 році, випущена нова книга поета, під промовистою назвою – «Живу!...». Як констатує В. Біленко «Живу!...» – це характер і позиція митця і поета, громадянина і людини. Це не тільки утвердження себе, а й заклик до кожного: не існувати, не скніти – ЖИТИ!».

*Я – між людей живу, для них співаю.
Без них мій спів і клич мій - в порожнечу
Найтяжче – це співати наодинці...*

Для талановитої людини, патріота своєї країни не може існувати творчої порожнечі, тому вірші та спів Віктора Женченка віддзеркалюється в душі кожної людини. Не судилося йому найтяжчого – співати наодинці, бо поета визнають, поважають і люблять. А його пісенній поезії завжди жити серед людей.

Партитура буття

«Партитура буття» – це колективна праця династії Женченків. Художнє оформлення книги, чудовий дизайн, рідкісні світлини виконані відомим столичним художником-графіком, викладачем КДІДПМ імені В.Бойчука Ігорем Женченком (сином), а комп'ютерна верстка – Мариною Женченко (донькою), як подарунок батькові до дня його славного ювілею.

Книга побачила світ у столичному видавництві «Жнець» на замовлення Державного комітету телебачення і радіомовлення України за програмою «Українська книга» із нової серії «Мова калинова», заснованої у 2016 році. Це, безумовно, визначна і значима подія в культурному житті і в літературі України, особливо сьогодні, адже це рідкісне явище останнього десятиліття –

поява на полицях книгарень поетичних і прозових творів, вартих уваги широкого кола читачів.

Книга «Партитура буття» складається із чотирьох розділів: «Сплеск гіркоти», «Нічні ронделі», «Мотиви з древніх Заворичів» і найромантичнішого розділу – любовної лірики, найвищого людського почуття під промовистою назвою «Клич жінки».

*Від зваб, утіх відносить далі й далі...
Не та вже кров в моїх джерелах б'є.
Та ще весню від жіночих талій,
Радію, що жінки ще в світі є!
А як без жінки? Як це не кохати?
Не знав, не знаю і не доберу –
Ну як це не радіти. Не згорати
В обіймах племінних гарячих рук?
Жінки нас манять, кличуть нас постійно...
Клич жінки – Сурма! Вічна! Золота!
Жінки спроможні зупиняти війни,
Як тільки їх обсяде самота.*

Це історія життя на 160 сторінках, автор якої ніби вишив хрестиком, червоними і чорними нитками все пережите, вистраждане, наболіле. Поетам набагато легше мовити про те, що не в силі сказати простим смертним про історію і вічність, про любов і людину, біль і радість, горе і щастя (хоч щастя, як свідчить кожне життя, так катастрофічно мало в цьому недоказаному світі). А також про те, що ніколи не вмирає в цьому світі, під цим сонцем. Як і кожен справжній поет, у своїх творчих пошуках Віктор Женченко йшов сам, окремо, суто своїм шляхом. Усе минає на цьому світі, але щось і лишається, якщо воно зафіксовано в слові. Цілком природно, що нащадок пращурів, славних козаків освячує традиції свого роду-народу і залишає сьогоднішньому й прийдешнім поколінням як заповіт:

*Як зіницю ока бережить
Все, що в спадок віддала вам доля;
Чи собор, що спив жагу століть,
Чи курган, що сивіє край поля.
Все нам треба ревно берегти.
Все! До краплі! Все, що нас єднає!*

Так характеризує стан душі поета, його настрій і почуття в передмові до книги «Партитура буття» академік НАН України, директор Інституту літератури ім. Тараса Шевченка НАН України, лауреат Державної премії України імені Тараса Шевченка Микола Жулинський: «Тривожний стан

зболеної душі поет майстерно приховує подивуванням і спогадами того, що він любив, що пережив, утішає себе тим, що любов і нині не мина, – «любов мене щоденно поглина!», і за це він дякує долі, хоча нині переважно живе минулим».

Багато гірких запитань ставить перед собою Віктор Женченко. Особливо його непокоїть наше правічне самоїдство, національний розбрат, державний безлад, розростання в суспільстві жадоби, наживи будь-якою ціною, злоби, заздрощів...

Із справедливою гіркотою поет говорить про свій зневірений народ, у якого викрадають мову, пісню, пам'ять, національну гідність, на якого йдуть гібридною війною, вбивають його мужніх синів. Поетові боляче жити в наші драматичні часи:

*Коли національне самогубство
Стоїть за нашими дверима,
Коли зі Сходу знов на Київ сунуть хмари,
Коли ніхто не вигукне, не пискне...
Народ зневірився... Розкис...
І знову зашморг ненависний
Над Україною завис.*

Три дощини на шибиці...

Збірка поезії Віктора Женченка під назвою «Три дощини на шибиці...» зіткана з віршів-мініатюр у жанрі японського хокку, але з кожного вірша чується сплеск української душі. В основу своїх поетичних творів автор уклав глибину почуттів, філософську думку і витонченість слова:

*Переконавсь я в істині премудрих:
Роби добро, та не чекай подяки
Від тих, кому цього від Бога не дано.
2011*

*Що ми будуєм і куди йдемо?
Одні експерименти над своїм терплячим людом...
Ми – полігон випробувань абсурду.
2013*

Чому автор дав саме таку, на перший погляд, незвичну назву своєму літературному твору? Доля підготувала йому в житті безліч випробувань. Після перенесення восьмої складної операції стояв він біля вікна лікарняної палати на патерицях, як підбитий птах, і дивився на світ, де вирувало життя... Йому дуже хотілося жити, творити, писати вірші, та нестерпний біль

ніби ножем різав тіло. Раптовий вітер, переставши бавитись опалим листям, приніс хмарину, з якої на землю полився рясний осінній дощ. Віктор дивився на віконне скло, по якому рівними рядочками стікали краплі дощу.

*Три дощини на шибці
Вірша з вереснем пишуть,
Краще них я не зможу...*

Так народилися ці рядки, які й були покладені в назву його майбутньої книги. Хокку є одним із розповсюджених жанрів японської поезії, який виник у XVI столітті. Зміст коротких, із трьох рядків, віршів під силу далеко не кожному поету. У них закладено глибинний зв'язок природи і людини.

Хоку – це лише одна миттєвість, закарбована в словах. І якщо людина не звертала уваги на схід сонця, ніжний шепіт морських хвиль, пісню жайворонка, шум рясного дощу, буревію, нічний спів коника в траві, то проникнутися красою і лаконічністю хокку їй буде складно. Аналогів віршам у жанрі хокку немає у жодній поезії світу. Пояснюється це тим, що в японців особливе світосприйняття, зовсім аутентична і самобутня культура, інші принципи виховання. Дотримуватися усіх правил написання віршів-мініатюр зможуть лише люди, які володіють багатим світоглядом, чудовим літературним словом, а також умінням коротко, красиво і стисло, лише в три рядки, викласти багатство і щедрість своїх думок.

Давайте поринемо в чарівний світ поезії в жанрі хокку:

*В моєї долі тисячі доріг!
Одна з них і найближча, і найдовша –
Та, що веде на батьківський поріг.*
1983

*Село у нас – прадавнє древо роду,
Премудра академія народу!
...Зітруть село – зітреться сутність коду.*
2017

Книга «Три дощини на шибці...» зацікавила працівників японського посольства в Києві. Вони звернулися до її автора з пропозицією дати згоду на видання двотомника віршів-мініатюр у жанрі хокку японською мовою. Пропозиція Віктором Женченком прийнята, і ведеться підготовча робота. Живий інтерес талановитого поета до всього, що приносить якусь нову віху в його творчість, зумовлює власний творчий пошук.

За підтримки друзів поета: Олексія Васильовича Баганця, Володимира Анатолійовича Лукашова, Олексія Станіславовича Івасенка та дітей – Ігоря, Ярини, Марини, Василя і Тетяни Женченків – вийшла в світ збірка

трирядкових мініатюр «Три дощини на шибці...» на 107 сторінках уміщено 98 чудових віршів-мініатюр.

Свій поетичний твір автор присвятив світлій пам'яті дружини Любові Женченко.

Нічні ронделі

Ця форма вірша, свого часу поширена у французькій та англійській літературах, стоїть у одному ряду із сонетами та октавами. Від поета вона вимагає аристократичної вишуканості письма, а від читача – всебічних знань та високої загальної культури. З українських поетів найпомітніших успіхів у творенні ронделів досяг молодий Тичина. Проте їх у творчій спадщині автора «Сонячних кларнетів» небагато. Писали ронделі й інші поети. Але теж нечасто.

До поезії Віктор Женченко ставиться винятково відповідально. За його переконанням, необхідно віртуозно володіти поетичним ремеслом, а вже далі може початися справжнє мистецтво. Славетний Мікеланджело був переконаний, сказавши, що в кожному камені ховається скульптурний шедевр, треба тільки повідсікати все зайве. Саме такою є робота нашого земляка над поетичним словом. Для нього мистецтво писати полягає у мистецтві викреслювати написане. Він домагається граничної простоти викладу й прозорості змісту, не гублячи багатства змісту написаного. Його вірші, написані у формі ронделя, приваблюють читачів, любителів поезії своєю довершеністю, і характерно те, що він ніколи не звертався раніше до цієї складної форми поетичного слова, а в 2016 році у столичному видавництві «Український письменник» побачила світ його чудова збірка «Нічні ронделі», а її автор, став переможцем Міжнародного фестивалю поетів-ронделістів, який проходить щорічно у Борисполі – столиці ронделів.

*Хто нас врятує? Об'єдна? Коли?!
Ми гриземось щоденно, як ті звірі.
Нема порозумінь, нема довіри.
Але душа не в кожного болить.
Ще й олігархам наглим продались.
Вкраїні – залишився крок до прірви...
Хто нас врятує? Об'єдна? Коли?!*

*Ми гриземось щоденно, як ті звірі.
Уже не раз в такій біді були.
Одне спасало – єдність душ і віра,
Навіть тоді, коли нас конвоїри.
В товарняках на Колиму везли.
Хто нас врятує? Об'єдна? Коли?!*

Образи у формі ронделя Женченко вживає скупю, але доцільно. Лексика в нього повнотонна, барвиста, добірна, багата. Коротко, але влучно і талановито наш славетний земляк, поет із світовим ім'ям, Герой України, Лауреат Державної премії імені Тараса Шевченка Борис Олійник назвав поезію – «зброєю у бою за справедливість, де кожен рядок як обійма, і слово мов куля у ціль».

*Чого ж іще нам треба?
Кого боятись в світі цім?
У нас – Держава! Мова! Небо!
І меч у праведній руці!*

Бо ж тут недостатньо лише володіти технологією ронделя: тут слід відчувати ще й... мелодику тринадцятирядкового вірша, котра подібна пісні. Бо ж рондель, що й пісня, має і свою репризу – своєрідний повторприспів. Тому і звучить, як пісня. Приміром, візьмемо хоча б такий Женченків рондель:

*Чого тобі, журбо, від мене треба?
Мов на мені зійшовся клином світ...
Дай в radoцax пожить хоч кілька літ,
Натішитися – досхочу! – без тебе.
Навіщо я тобі? Яка потреба
Стовбичить тут – біля моїх воріт?
Чого тобі, журбо, від мене треба?
Мов на мені зійшовся клином світ?*

Віктор Женченко однаково працює в поезії, художньому слові, журналістиці і в перекладі. Можливо, саме заняття перекладом прискорили його формування як поета. Адже, перекладаючи своєю мовою твори з інших мов, неминуче аналізуєш кожен «клітинку» їхнього стилю, осмислюєш особливості лексичної партитури й неминуче робиш для себе якісь висновки, що стають твоїм творчим досвідом. Вісімдесят п'ять літ, здається, анітрохи не позначилися на роботі його мозку – та ж гострота інтелектуальної реакції, та ж глибина й оригінальність мислення. Дивовижна творча активність і працьовитість. Стрункий, дотепний, ніби аж опромінюється все його єство, фізичне й духовне, здається оживає в його поезії, піснях, в його чудовому

виконанні. Переповнені зали завмирають, вслухаючись у кожне його слово. Він ще й сьогодні має залізний потиск руки, яка віддавна тужить за шаблюкою. Не розгубив він своїх талантів і захоплень.

Виняткова ерудиція, широкі зацікавлення в мистецтві, живописі, музиці, історії, філософії, літературі – усе це різні грані Віктора Женченка. І це при тому, що він так багато сил віддає громадській діяльності. Спорудження на лівому березі Дніпра в Києві за ініціативи Бориса Олійника, Віктора Женченка і Володимира Біленка, відомого українського журналіста, пам'ятників «Матері-вдові» і «Воїну-визволителю», які винесли на своїх плечах весь тягар воєнного лихоліття. Це і відкриття в місті Лубни за ініціативи Віктора Женченка високого кургану з Хрестом, землю для насипання якого звозили з усіх областей України в пам'ять про загиблих від Голодомору у 1932-1933 роках, і ще безліч відомих, пам'ятних справ. Та все ж головний сенс його напруженого, подвижницького життя – не в громадських справах, а в поезії, адже сам Віктор Женченко зізнається:

*Стаю щасливим, світлим, як ніколи,
Бо біля мене – СЛОВО осяйне!*

Кожний його день і майбуття вщент наповнені творчими планами, задумами, починаннями, яким обов'язково судилося збудитися.

ЛІТЕРАТУРА

Твори В. Женченка

Женченко В. Батькова скрипка: поезія / В. Женченко. – Київ : Молодь, 1974. – 77 с.

Женченко В. Живу!...: поезія / В. Женченко. – Київ : Жнець, 2006. – 199 с.

Женченко В. Зневаж свій страх : поезія / В. Женченко. – Київ : Укр. письменник : Вир, 1997. – 125 с.

Женченко В. Зорова поезія / В. Женченко. – Львів; Париж; Цвікау : [б. в.], 2000. – 35 с.

Женченко В. Кришталевий шепіт : поезія / В. Женченко ; [передм. В. Корнійчука, Ю. Коваліва]. – Київ : Жнець, 2014. – 94 с. : фот.

Женченко В. Спрага на двох...: віртуальна поезія / В. Женченко. – Київ: [б. в.], 2001. – 55 с.

Женченко В. Струна : поезія / В. Женченко. – Київ : Молодь, 1971. – 32 с.

Женченко В. У присмерку доли... : поезії / В. Женченко ; [передм. М. Славинського]. – Київ : Жнець, 2011. – 143 с.

Публікації в періодичних виданнях

Віктор Женченко «Три дощини на шибці» : [про однойменну збірку] // Літературна Україна. – 2018. – 15 листоп. – С. 16.

Герасимчук В. Мелодія і пам'ять Віктора Женченка / В. Герасимчук // Літературна Україна. – 2011. – 13 жовт. – С. 11.

Женченко В. «Давно колись, в п'ятнадцять літ, весною...» / В. Женченко // Українська літературна газета. – 2020. – 13 берез. – С. 20.

Женченко В. Було б надійне другове плече... : [поезії] / В. Женченко // Українська літературна газета. – 2020. – 28 серп. – С. 20.

Женченко В. Поема твого тіла : [поезії] / В. Женченко // Літературна Україна. – 2019. – 4 трав. – С. 13.

Женченко В. В любов завжди влітав я наче з кручі : [поезії] / В. Женченко // Українська літературна газета. – 2015. – 6 листоп. – С. 11.

Женченко В. Жінки спроможні зупиняти війни : [підбірка поезій] / В. Женченко // Літературна Україна. – 2016. – 4 серп. – С. 10.

Зінченко В. Гріє душу його рідне село : [с. Оболонь Семенівського р-ну, де В. В. Женченко народився] / В. Зінченко // Літературна Україна. – 2015. – 17 верес. – С. 15.

Ищук Н. Віктор Женченко : [візуальна (зорова) поезія полтавця] / Н. Ищук // Дивослово. – 2011. – № 4. – С. 18.

Кесарчук Л. «Осінь зустріч» із Віктором Женченком : [творчий вечір поета, лауреата літ. премії ім. А. Малишка, нар. арт. України] / Л. Кесарчук // Літературна Україна. – 2011. – 17 листоп. – С. 6.

Корнійчук В. Довершеність і вишуканість хоку і таки : [В. Женченко. Три дощини на шибці. – Київ, «Жнець», 2018] / В. Корнійчук // Літературна Україна. – 2019. – 28 верес. – С. 18.

Корнійчук В. Ронделі оперного співака : [про Віктора Женченка] / В. Корнійчук // Культура і життя. – 2016. – 9 груд. – С. 15.

Корнійчук В. «Кришталевий шепіт» Віктора Женченка / В. Корнійчук // Літературна Україна. – 2015. – 12 берез. – С. 7.

Славинський М. Пам'яті Любові Женченко : [дружини, берегині і музи поета, співака В. Женченка, уродженця с. Оболонь Семенівського р-ну] / М. Славинський // Літературна Україна. – 2018. – 8 лют. – С. 2.

Тома Л. Усвідомлення гармонії прекрасного : [про книгу поезій В. Женченка «Три дощини на шибці»] / Л. Тома // Літературна Україна. – 2019. – 7 листоп. – С. 10.

Чернов А. Віктор Женченко: «Свій кожен день піснями засіваю» / А. Чернов // Українське слово. – 2016. – 12-18 жовт. – С. 8, 9.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

Біографія Віктора Женченка [Електронний ресурс] // Міжнародний культурний портал Експеримент : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2020. – Режим доступу: <https://bit.ly/2X176Mi> (дата звернення: 07.09.2021). – Назва з екрана.

Біографія Віктора Женченка [Електронний ресурс] // УСЯ : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м. : б. в.]. – Режим доступу: <https://bit.ly/3zV75HV> (дата звернення: 07.09.2021). – Назва з екрана.

«Віктор Женченко: доля в тисячі доріг» [Електронний ресурс] // Міжнародний культурний портал Експеримент : [блог]. – Текст. і граф. дані. – Семенівка, 2016. – Режим доступу: <https://bit.ly/3zSyzDl> (дата звернення: 07.09.2021). – Назва з екрана.

Віктор Женченко – Ти не ховай своїх очей [Електронний ресурс] // YouTube. – Електр. відеодані. – Режим доступу: <https://bit.ly/3tla4qA>. – Назва з екрана. – Дата публікації: 23.06.2011. – Дата звернення: 07.09.2021.

Віктор Женченко. «Мені однаково» [Електронний ресурс] // YouTube. – Електр. відеодані. – Режим доступу: <https://bit.ly/3hadLuq>. – Назва з екрана. – Дата публікації: 10.03.2015. – Дата звернення: 07.09.2021.

Женченко «Тихо падає цвіт» Київ 1973 [Електронний ресурс] // YouTube. – Електр. відеодані – Режим доступу: <https://bit.ly/2YApVGA>. – Назва з екрана. – Дата публікації: 05.08.2020. – Дата звернення: 07.09.2021.

Мойсієнко А. К. Женченко Віктор Васильович [Електронний ресурс] / А. К. Мойсієнко // Енциклопедія сучасної України : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2009. – Режим доступу: <https://bit.ly/3kTTv1e> (дата звернення: 07.09.2021). – Назва з екрана.

Надвечір'я Долі Заслужений артист України Віктор Женченко [Електронний ресурс] // YouTube. – Електр. відеодані. – Режим доступу: <https://bit.ly/3A3pEJS>. – Назва з екрана. – Дата публікації: 02.05.2020. – Дата звернення: 07.09.2021.

Рудаков М. Віктор Женченко [Електронний ресурс] / М. Рудаков // Українські пісні : [сайт]. – Текст. і граф. дані. – [Б. м.], 2013. – Режим доступу: <https://bit.ly/2WXYzOo> (дата звернення: 07.09.2021). – Назва з екрана.

Ронделі оперного співака

до 85-річчя українського співака, поета та перекладача

Віктора Жененка

Біобібліографічна розвідка

Укладач: *Тетяна Базир*

Редактор	Г. Волкова
Комп'ютерний набір	Т. Базир
Комп'ютерна верстка	Т. Базир
Відповідальна за випуск	С. Сичова

Підписано до друку 28.09.2021. 24 стор. Тираж 3 прим.

Обласна бібліотека для юнацтва імені Олесея Гончара

36039, м. Полтава. вул. О. Гончара, 25а

<http://libgonchar.org>

E-mail: pobugonchara@ukr.net

